

Buda Ferenc

Rendkeresés

– Jegyzetlapjaimból –

Indulok Pestről hazafelé az esti busszal. A város izzó-lüktető fényhalmaza látán – mint már annyiszor – eltűnődöm: micsoda elképesztő energiamennyiséget emészt föl ez a ragyogás! S amit mi elragyogtatunk, az meg sem közelíti a nyugat-európai, s főleg az észak-amerikai pazarlás szintjét. Isten ments: dehogyan sírom én vissza a közvilágítás nélküli éjszakákat. (Azokhoz – főként a bombázások miatti elsötétítésekre visszagondolván – elég kellemetlen emlékeim fűződnek.) De – kiváltképp az egymást túlrkító reklámok fényeiből – valamelyest kevesebb vajon nem lenne elegendő? Ha szabad kérnem: e kérdés kapcsán ne hivatkozzunk a szent és sérthetetlen szabadpiac törvényeire és érdekeltiségi köreire, s főként ne hozakodjunk elő azzal, hogy a reklámot villogtató cégek megfizetik az elhasznált energia árát. Nos, ha maradéktalanul megfizetik is – amiben egyébként okom van kételkedni –, a kimerülő energiaforrásokat semmilyen költség árán nem fogják, mert nem tudhatják újra feltölteni. S akkor mihez kezdenek – mihez kezdünk! – majd a profitként felgyülemlett pénzzel (ami – mint tudjuk – önmagában nem valós érték, csupán a valós értékek közmegegyezésen alapuló, jelképes helyettesítője)? Mi lesz akkor, ha a pénzzel csak virtuálisan helyettesíthető, létfontosságú értékek egynémelyikének a végére jutunk?

Az értelmetlen tékozlás iránti ellenérzésen túl van még egyéb oka is berzenkedésemnek: nem szeretem, ha az ember rátarti, hivalkodó törpe módjára elhomályosítani igyekszik a Mindenség fényeit. Napjainkban a fényszennyezés már ott díszleg a környezetkárosító tényezők sorában. Földi káprázatok tolaksznak a mennybolt magasztos látványa elé, s a városlakó ember lassacskán el is felejt, milyen lehet a tiszta, csillagos ég.

*

(Lényegében ugyanaz, csak másik oldaláról.)

Benyitok az egyik kecskeméti postahivatalba, levelet szeretnék feladni. Kérek három borítékot bélyeggel. Fizetek, megkapom a kért árut, a kötelező számlával együtt. Ez utóbbi a két hosszanti oldalán végiglyuggatott papírlap, hossza 18,8, szélessége 16 cm, rajta szöveg, számadatok, bélyegző, ahogy azt a szabályzat előírja s a gép kinyomtatja. Első észrevételem: a 18,8 cm-ből 7 cm üresen marad.

Figyelmesebben szemügyre véve kitűnik, hogy a dokumentum csak a három borítékról szól. Némi fejtörés, esetleg tudakozódás árán bízvást rájönnék előbb-utóbb, miért is nincs rajta feltüntetve a bélyegek ára. Engem azonban most legfőképp nem ez nyugtalanít – hanem az erdők sorsa. Kellő adatmennyiség birtokában könnyűszerrel kiszámítható, hogy a számlákra, bizonylatokra, sokpéldányos szerződésekre, felszólító levelekre, szükséges és fölösleges ügyiratokra, de leginkább a nyomban szemébe dobott reklámkiadványokra eltékozolt soktonnányi papír végett hány hektár erdőt vágnak ki naponta. Hovatovább, a papírok irtatlan tömegébe nemcsak hogy belefulladásunk, de – az oxigéntermelő növénytakaró kíméletlen és rohamos pusztítása folytán – meg is fulladunk miattuk. A számítógépes nyilvántartás és ügyintézés bevezetése egy röpké időre felvillantotta a mérték fölötti papírfelhasználás csökkentésének reményét s lehetőségét, hisz az új technika ezt valóban lehetővé teszi. Azaz: tenné.

De nem teszi. A gép csak azt teheti, amit az ember parancsol. Való igaz: minden eddiginél nagyobb hatásfokkal a jót is, a rosszat is, hisz neki mindegy. Ha hülyeséget táplálnak bele, úgy általa a hülyeség is hatványozódik. És fertőz és terjed, mint a ragály.

*

Ami a kereskedelmi csatornákon megjelenő s eluralkodó ún. valóságműsorokat illeti, ezek a horpadt szellemű izzadmányok a pénzszerzésen s a mélyreható ízlésromboláson túl – tudatosan vagy tudattalanul – egyéb célra is kiválóan alkalmasak: lassan és szinte észrevétlenül jó előre hozzászoktatják, hozzáédesgetik az embereket ahhoz a nem is távoli jövőbeli állapothoz, amidőn nem csupán néhány önként versengőt-vállalkozót próbaképp s mindössze néhány héten át, hanem – ha tetszik, ha nem – mindannyiunkat, végleg s komolyan, a nap 24 órájában fog szemmel tartani a *valódi Big Brother*.

Ugye, alig várjuk már azt a napot?

Végtére – akár a rácsokhoz, bűzhöz s a rabruhához – ehhez is vígan hozzá lehet szokni előbb vagy utóbb.

Hisz *sose volt még úgy, hogy valahogy ne legyen.*

Merthogy: *mindegy is, hogy s mint lesz, csak egészség legyen.*

*

(A politikáról. No meg a politikusokról:)

Fekete-é a fehér? Nem. De majd kivárjuk, hogy besötétedjék. Vagy ha kell, hát besötétítünk.

*

Kamaszkoromban, amidőn már a közfelfogás szerinti női munkák egynéme-lyikére is ráállt a kezem, egy alkalommal úgy akartam egy leszakadt gombot visszavarni a helyére, hogy az inget magamon hagytam.

– Vesd le, kisfiam – figyelmeztetett anyám félig tréfásan –, magadra varrod a szegénységet.

Maga sem vette már komolyan az efféle hiedelmeket, így bizonyára azért szólt rám, hogy életszerű helyzetben adjon tovább egy apró darabkát a reá is

már csak töredékeiben átörökített hagyományokból: „Lásd, régen ilyen babonákban hittek az emberek.”

Több mint fél évszázad múltán is megmaradt bennem édesanyám hajdani intő szava. Megmaradt, de lám: mégsem lett foganatja. Bizony, magamra varrtam én a szegénységet, sem lefejtani, sem letépdesni nem tudom azóta sem.

*

Az a bizonyos *befelé határtalan szabadság* kívül – mi tagadás – korántsem határtalan. Falak, karámok, kerítések vesznek körül, kordonok, terelőkorlátok állják utunkat, parancsok, kötelezettségek, tilalmak, vagy egyszerűen csak a tárgyi lehetőség hiányai.

Az, hogy tennivalóimat egyedül magam szabjam meg – ma már világosan látom –, végleg elérhetetlen vágyálom marad.

Mitévő legyenek hát?

Terjeszkedem továbbra is befelé.

*

Szedegetem, gyűjtögetem az emlékezet belső tartományaiból a rég elsüllyedt gyermekkor maradványait. Képek, hangok, hangulatok merülnek föl a mélyből, szavak, mondatok, jelenetek ismétlődnek újra, egy hajdani világ: az *én* mikrokozmoszom molekula-töredékei.

Kérdés: vajon összeáll-é, összeállítható-é belőlük valami működőképes, kerek egész?

E feladat során nem csupán keresnem kell a rendet, de mindabból, ami a kint tartó keresgélés-gyűjtögetés közepette a kezembe akad, meg is kell azt teremtenem. Sőt mi több: életet lehelnem belé.

No persze tudom: bizonyos mérvadó (vagy legalábbis: a *mérvet* másokra erőltető) elmék szerint ma már nem az a korszerű irányvonal, ami a rend felé vezet, hanem az, ami a káosz kiteljesedését készíti elő. Am azt is tudom: ez a korszerűség is korszerűtlenné válik egyszer, akárcsak a többi. (Soroljam őket?...) Nincs hát mit kezdenem vele. A szabadság nem azonos a széthullottsággal, s egyáltalán nem mindegy, hogy amire, amiből s főleg *amit* épít az ember, az szilárd szerkezetű, lakható létesítmény-e, vagy már eleve bomlásnak indult szövetek-sejtek elfolyósodott tömege, netán szétomló száraz homok.

*

Hír: jól fizetett szerződéses tartalékosok alkalmazására készül a honvédség. Felső korhatár: 50 év. Évente egyszer-kétszer 15 napi szolgálat a seregben, s még a szolgálaton kívüli időben kijáró rendelkezési díj is, pl. őrmesteri rendfokozatú alkalmazott esetében havi bruttó 100 ezer forint fölött lesz. A seregben is használható szakképzettség természetesen előnynek számít.

Elgondolkodom az ajánlaton. Évente egyhavi szolgálat árán 11 hónapon át ingyen kapnám a fizetést, s ez idő alatt azzal foglalkozhatnám, amivel csak kedvem tartja. Tanári szakképesítésemnek – miért ne? – a hadseregben is hasznát vehetném. Annak idején az egyetemi első évfolyam után letöltött egy hónapos nyári katonai szolgálat befejeztével nem jutottam ugyan feljebb a hon-

védi rendfokozatnál, ezt azonban utólag pótolhatnám. Talán még testileg sem okozna leküzdhetetlen nehézséget számomra az a néhány hét. S ami az előnyök sorából kihagyhatatlan: a respektus! Szegény apám – aki fiatalabb korában összesen vagy hét évet szolgált katonaként, s hajlama, rátermettsége is megvolt e pályához – bizonyára büszkén s elégedetten szemlélné egyenruhába öltözött fiát – ha élne.

Kár, hogy több mint 16 évet késtem a jelentkezéssel.

*

Apám szomorúan, de – azt hiszem – kétségbeesés nélkül távozott e földi létből. Nemigen hitt a túlvilágban, a templomok nélküle is megvoltak, a papokat pedig egy gyermekkori lesújtó élménye nyomán egy életre megutálta. Előző őszszel elment anyám, s ő – 92 évesen – képtelen volt érzelmileg s tudatilag feldolgozni ereje megfogyatkozását, így utóbb már nem csupán beletörődött a változhatatlanba, hanem várta, sőt szinte áhította is a véget.

Utolsó estéjén még egyszer sikerült ágyban fektéből nagy nehezen az asztal mellé támogatnom. Nem tudtam, nem is akartam tudni, hogy ez lesz az utolsó vacsorája. Sóhajtozására – „jaj istenem” – megkérdeztem tőle:

– Fáj valamid, papa?

– Nem – ingatta meg számomra megszokhatatlanul lehorgasztott fejét –, nem fáj semmim.

– Akkor hát mi a baj? – tudakoltam tovább, csakhogy kimozdítsam magába roskadt állapotából.

– Fáradt vagyok, fiam – szólt elgyengült, fátyolos hangon. – Aludni szeretnék... végleg.

Másnap délelőtt elszaladtam hazulról – tőle –, hogy néhány betegápoláshoz szükséges kelléket beszerezzek. Vásárlás végeztével sietek vissza, s már az előszobában hangosan mondom:

– Megjöttem, papa!

Nem válaszol. No, biztosan szunyókál egy kicsit: az utóbbi hetekben nem valami jól aludt éjszakánként, napközben viszont gyakorta elszenderedett. S látom valóban: megszokott testtartásában fekszik a jobb oldalán, párnája a feje alatt takarosán eligazítva, bal kezében, mint mindig, ott az összehajtogatott zsebkendő. De igen csendben van.

Odalépek hozzá:

– Papa!

Máskor álmából felriadva nyomban egyenest rám veti a tekintetét a szólításra. Most meg sem moccan. Meg sem rezzen.

Tapintom a kezét: már hideg. És csak fekszik, mintha nem történt volna semmi, amíg odavoltam. A haláltusának semmi nyoma rajta.

„Talán nem kellett sokat küszködnie – nyugtatgatom magam. – Szépen elaludt.”

Elaludt végleg.

*

Rége: gyermek- és fiatalkoromban lelkileg nehezen viseltem az ismeretlen eredetű fájdalmakat. Égés, ütés, horzsolás nyoma, vágott vagy szúrt seb tudtam mitől van, s hogy előbb-utóbb beheged, begyógyul, abban is biztos voltam. „Ebcson beforr”, vigasztalt anyám, ha valamely tagomat vigyázatlanságból sérülés érte. (Ha szükség volt rá, persze ki is tudta kezelni ezeket a sebeket.) Ám ha valamim csak úgy minden látható ok nélkül megfájdult, abból fenyegető, baljós üzenetet, alattomban támadó titkos betegség tüneteit véltem kiolvasni.

Ma már ritkaságszámba megy a fájdalmak teljes hiánya. Valamelyikük naponta fölkeres, kedve szerint elidőzik nálam, velem kél, olykor velem fekszik. Meghitt barátok lettünk, szinte félszóból is értjük egymást. Üzeneteket hordozniuk fölösleges, s ezt ők is bölcsen belátják: hisz amit velük üzengetnek, azt úgy is visszaküldeném. Olvasatlanul.

*

A létformák időhatárok közé szorított végessége: az anyagparányoktól, elemi részecskéktől – mondjuk – a madarakon s az emberen át az égitestekig, tejútrendszerükig.

Lehet-é igényünk az örök életre (mi az örök élet?!), avagy jobb megelégednünk a – biológiai értelemben vett – faj, nemzetség és egyed szerint megszabott-kiosztott időtartammal, amelynek hosszát (a jó- vagy balszerencsén – illetve, ha úgy tetszik: a Gondviselés kegyelmén – túl) legföljebb balgaságunk vagy bölcsességünk módosíthatja?

Nagy és alapvető kérdés ez, s nyomban továbbvezet a következőhöz, az ugyanilyen sarkalatoshoz:

A szeretetről és szelídségről szóló krisztusi tanítás vajon érvényét veszíti-é az örök élet esélye – azaz jutalma – nélkül? Azért legyünk szelídek, szerető szívűek, más emberek, más lények iránt türelmesek, segítőkészek, megértők s önzetlenek, mert csupán így nyerhetjük el az örök életet?

Ha nem ígértetett volna meg az örök élet, úgy nem is kellene szelídek lennünk?

*

(Ez csak egy példázat, képzeletbeli.) Kapaszkodol egy lék peremén, hasig, mellig a dermesztő vízben, elgémberedett tenyered szilárd fogódzó után tapogat, na most! már-már sikerül támaszba lendülve ügyel-bajjal kievickélned, ám ekkor a fagyosan áttetsző lemez halk roppanással kettéreped, te pedig ismét alámerülsz. Kezdheted előlről. Ujjaid fagytól sajognak, a hideg a csontodig hatol, szerveid működése lelassul, károsodik, nemedet veszíted, már férfi sem vagy, végül csupán arra törekszel, hogy legalább a fejed felszínen maradjon. Lélegzel, szíved is lüktet még, körbetekintesz: kicsit odébb, ahol már vastagabbra hízott a jég, korcsolyázók, jégvitorlások iramlanak. Nem csodálsz, nem irigyled őket, inkább az alant morajló mélyre figyelsz, a hallgatag homályra, a lágy iszapban télre elvermelődött halakra. Aztán bal kézzel továbbra is görcsösen kapaszkodva a jobbikkal kést kotorsz elő, majd az orrod előtti félasztalnyi jégfelületet megfújva, lesimítva jeleket, betűket karcolsz reá: leírod, ami benned-körülötted tapasztalható. Pontosan. Vagy legalább: szemléletesen. De mindenképp takarékosan.

*

„Ez világ szemétjén gyöngyöt keresgélő,
Olvadozó jégre betűket metélő.”

Ha tudnám, honnét, hogyan s miért merült fel emlékezetemben régi költészetünknek ez a két sora!

*

(Még mindig vízközelben, ám ez már nem példázat.)

Tegnap jártombam-keltemben lekanyarodtam a Tiszához. Csak úgy, minden különösebb cél nélkül. Jólesett legalább néhány percen át csendesen szemlélni a békés, nyugodt folyót az alkonyatban. Egy folyó látványa a bizonyosság érzésével tölti el az embert: ez a víz akkor is itt folyt, amikor én még nem voltam, s föltehetőleg folyni fog akkor is, ha már nem leszek. Egyszer csak látom: egy pár tőkésréce jelenik meg a sima víztükör felületén s úszik vidoran lefelé. Csakhamar előbukkan a harmadik, majd a negyedik, ötödik is. Mindannyian a folyó sodrát kihasználva eveztek-ereszkedtek szapora ütemben. Épp tizenkettőt sikerült végül összeszámolnom. Néztem volna még egyre kisebbedő fekete alakjukat a fakuló vízen, ahogy a maguk nyelvén meg-megszólalva folytatják fürge útjukat a partnak egy eldugott, biztonságos szakasza felé. Sajnos, haza kellett sietnem, de már ettől a néhány vadkacsától is jobb kedvem támadt.

Ha égen, ha vízen – mindenképp jó nézni a madarakat: láttukon földerül, ki-simul a lélek.

*

A 21. század második esztendejének vége felé járunk, s én – mint már annyiszor – arra gondolok: milyen kár, hogy fiatalon nem tanultam zenét. Dallamok jutnak néha az eszembe, azonnali, gyors lejegyzésükhöz azonban ügyefogyott vagyok, zenész gyerekeim pedig ritkán vannak kéznél, hogy segítenének. Így hát a zenei ötletek többnyire elúsznak, elenyésznek nyomtalanul, akár a minap látott vadkacsák az esti folyón.

*

(No: ez már az említett század harmadik esztendejének a legeleje.) Néhány napi szokatlan enyhülés után újból összeszedte magát a tél. Hó hullott tegnap délelőtt majd egy arasznyi, lehűlt a levegő is derekasan. Áttetsző, fagyos pára lebeg odakint, de az égbolt felhőtelen, izzik, ragyog a testesedő újhoid, akár egy fényesre kalapált sarló. Szél nem fúj, mondhatni: kellemes, szép az idő. Legalábbis annak, aki nem fázós természetű. Jómagam szeretem az ilyen telet, mindig is szerettem. Csak ne kerülne olyan sok pénzbe.

*

Ismét emeltek valamelyest a nyugdíjak összegén. Elgondolkodtató: akkor hát miért élünk mégis sanyarúbban az emelés után, mint annak előtte? Hisz a hivatalos tájékoztató szerint – amiben vajon miért is kételkednénk – ez az emelés nagyjából összhangban van az *árváltozások* átlagos ütemével. Igen ám, csakhogy a középértéken belül vannak ám jókora eltérések. A tartós fogyasztsági cikkek

legtöbbjének például alig vagy egyáltalán nem emelkedett az ára. Egy kisnyugdíjas honpolgár költségeinek zöme viszont nem az effélékből adódik, hanem az élelmiszer-vásárlásból, az energia- és vízfogyasztásból, továbbá a gyógyszerekből. Ez utóbbiak pedig a legtöbb idős ember számára nélkülözhetetlenek.

Nyűg gyanánt visel bennünket, öregeket ez a társadalom, s egy csöppet sem könnyebbedik a helyzet attól, hogy ezt mi is éppúgy érezzük s tudjuk, mint azok, akiknek terhére vagyunk.

Az pedig végképp nem vigasztaló, hogy mind kevesebb gyermek születik.

*

Igen: a gyermekek. Az értük, miattuk való aggodalom végigkíséri életünk hosszát, kitölti napjainkat, éveinket. Hisz a gyermek, ha létében függetlenül is töltünk, de felnőtte után sem szakad el úgy a szívüinktől, hogy az őt érő bajok, viszontagságok bennünket is ne szorongatnának. Ezekon a bajokon azonban mi már többnyire nemigen tudunk segíteni, így hát – mi mást tehetnénk? – csak aggodunk, szorongunk értük, miattuk.

S ha lehet, hát igyekszünk mindezt eltitkolni, hogy szorongásunkkal ne őket nyomasszuk.

*

Tegnap meg ma óriási havazás az országban. Változó sűrűséggel, de szünet nélkül havazik most is, a hólepel vastagsága kétarasznyira gyarapodott. Borsodban helyenként kétméteres torlaszokat hordott össze a szél. Akadozik a közlekedés másutt is. Borsika telefonált Szekszárdról: tanítványai otthon maradtak, sok utca járhatatlan, a város megközelíthetetlen.

Hideg egyébként nincsen: napközben fagypontra körül volt, csak estére sülyedt alább a hőmérséklet. Feltámadt viszont a szél errefelé is, szorgosan, kitaratóan hordja, sodorja a havat, s a telefonvezetékeken, villanyhuzalokon mély átéléssel éneklő fölle hullámozó dodekafon dallamait.

*

(Másnap.) Ma ismét fölszedtem az utcán s hazatámogattam egy szegény rézszeg embert. Eldőlt kerékpárjával együtt elgyengülten hevert a féllábszárig érő hóban, s többszöri próbálkozásai ellenére sehogy sem bírt föltápaszkodni: lábai nem engedelmeskedtek. (Csakugyan: leittasodás esetén vajon miért épp a lábak mondják föl a szolgálatot legelőször? Ámbár ez így nem is igaz, hisz az agy kisebb-nagyobb működési zavarai a tagok eltehetetlenülését mindenképp megelőzik.) Szerencsére közel, mindössze pár lépésnyire volt a háza, ügyel-bajjal talpra állítottam hát, s elcipeltem odáig. Igen ám, de az utcaajtót a nagy hótól nem bírtam fél kézzel benyitni. Mi mást tehettem volna – megint csak leültettem pártfogoltamat, de most már a saját kerítése mellé, majd a kiskaput befeszelve lapátot kerestem, hogy a havat félrehányva mindketten behatolhassunk a portára. Ő közben a nemrég lefejtett homoki újbor szagát árasztva akadozó hangon dűnnyögte: „Én nem tom, mi lehet az én lábommal mostanába, alig van benne erő, csak esek el s nem bírok fökelni...” Tágas, bár elhanyagolt s befűtetlen hajléka ellenére szinte olyan volt szegény fickó, akár egy hajléktalan. Miután az

ágyára fektettem s egy huzat nélküli piszkos paplannal betakartam, kimentem még az utcára a kerékpárjáért s betoltam azt is a tornác eresze alá.

Mindhárman megnyugodhattunk.

*

Kell, hogy valami maradjon utánad. Valami több s jobb, mint a lábad sáros nyoma vagy a kezed szennye.

A minap – sok esztendő után ismét rajzolgattál. Faragószerszámaid is kinn várakoznak dologra készen a kamarában. Ám a legelső hely – mostmár végképp bizonyossá vált – az írásé. Ez lett, ez maradt a legfontosabb. Még akkor is, ha józanul be kell látnod: műveidért az olvasók tömegei nem tolonganak. Ez a tudat persze aligha ad röptető lendületet az embernek. Annyi baj legyen. Szélcsőndben vagy hátszél híján legföljebb nem vitorlázunk, hanem evezünk. Esetleg úszunk, akárcsak eddig: föl-fölbukva, alámerülve. Amíg a szív s tüdő bírja.

Csak ne volna annyi hínár a vízben.

*

Edelényből érkezett küldemény: Kalász László műveinek bibliográfiája. Lehajtott fejjel lapozgatom. Évek múltán is nehéz elfogadnom, hogy a legtisztább szívek egyikében végképp megszakadt a versfakadás.

Micsoda nagyszerű költő volt! Már kezdettől fogva kész és eredeti, akinek szerintem már születésekor mindene megvolt. (Kivéve talán az alvilági indulatokat: ilyeneket nála soha nem tapasztalhattunk.) Zászló- és jelszólobogtatás nélkül is a szülőháza iránti hű szeretet élő megtestesülését tisztelhattuk s csodálhattuk benne. Mókáiban, elszomorulásaiban, minden szavában s mozdulatában őszinte s természetes volt, akár a patak folyása, füvek-fák növekedése, a Bódvamenti táj kedves domborulatai.

Most lenne még csak 70 éves, s már négy éve halott. Hideg volt s erősen havazott, amidőn szülőfalujában eltemettük. Képek, hangok merülnek föl bennem arról a napról. A kisírt szemű, árván maradt család. A távoztával is fogyatkozó barátok, pályatársak kis csapata. A ravatalozó s a még nyitott koporsó, benne egy végleg befelé tekintő, viaszsárga, idegenül halott arc: a Lacié. Hihetetlen. Hihetetlen. Aztán a sírbeszéd: egyik ilyen, a másik amolyan – kitől mi tellett. Végül: ahogy a föld hantjai tompán alázuhognak, majd betetőződik a sír. Költő testvérem sírja, de akár az enyém is lehetne.

*

(Van még egy féllapnyi üres hely, de ebbe a füzetbe az itt következő háromsoros után többet már nem írok:)

Téli vetés

Kilencvenkilenc,

Perkupa. Földben a mag:

egész Kalásznyi.

*

Kemény hideg van. Ma reggel helyenként mínusz 20 fokot mértek. Holnapra s a jövő hétre sem ígérkezik ennél enyhébb idő. Nem emlékszem még egy ilyen tartósan fagyos februárra. Szép és igazán helyénvaló dolog, ha telente hideg van, csak a fűtés gondoljai ne szorongatnának.

Nem is tudom, miről, ma ismét eszembe jutott egy bő tizenkét esztendeje lezajlott rövid jelenet. Első Trabantunkkal – amelynek árát egyébként egy rokon halála után örökölt pénzből a sógorom fizette be számunkra – megállok a kecskeméti állomás előtti parkolóban. Ugyanakkor s ugyanott száll ki a maga *nem Trabant* kocsijából az országosan ismert ifjú politikus, kezdő költő korában hajdani pártfogoltam, de ma már nem verselget. (Effélét legalábbis nem hallani róla.) Rám köszön:

– Tiszteletem, Feri bátyám! Látom, téged is hozzásegített a rendszerváltás egy autóhoz.

Nem tudtam neki mit válaszolni. Ma sem tudnék.

Talán nem is akarnék.

*

Jó másfél évtizede leírt kallódó mondatom egy sárguló papírlapon:
„Visszavonta kemény öklét a diktatúra; helyette terjengő, túlhizlalt, meghittent meleg ülepének puha biztonságával ajándékozta meg híveit s alattvalóit.”
Sokan vajon nem erre vágnak-é ma is? Ugyan ki merné őket kárhozatni?

*

A hatalom akkor is megront, ha nem birtokolod, csupán vágyódsz s törekszel reá. Hát kerüld!

*

Rádióhír: Hágában nemzetközi bíróság alakult a népirtások kivizsgálására. Az Egyesült Államok nem képviseltette magát.

Vajon miért?

Vagy ne firtassuk?

*

Közben közeledik egy újabb, mocskos háború kezdete. Lényegében már itt is van: ma megszületik a döntés Irak ügyében, s a támadás órákon belül megindul. Értelmetlen pusztítások várhatók ismét, s ezek nyomán semmilyen jó megoldás. De hogyan is lehetne: hisz a támadók érvrendszere merő egy hazugság.

*

Dúl a háború hetek óta Mezopotámia földjén. A tévé péntek esti hírműsorában egy 4–5 éves arab kislány arca, tekintete. Néhány pillanatig látható csupán, de ez a röpke idő is elegendő, hogy belém égesse magát. Mögötte, körülötte hajlék nélkül maradt éhező-szomjazó emberek sokasága. A kurtára nyírt hajú lányka szomorúan tűnődve, elmélázva néz szembe velem. Bárki gyermeke-uno-kája lehetne, akár az enyém is. Nem bírom visszatartani a könnyeimet.

*

Tavaly megkezdett s azóta is készülgető *dies irae* versemet tegnap sikerült 24 sorral gyarapítanom. Így megvan összesen 116 sor. Sok híja van még, s nem csak terjedelmileg. Jó lenne már túljutni rajta: ez a félkész állapot egyéb dolgaimban is hátráltat.

*

Megrögzött szokásuk szerint a verebek hajnali ötkor ismét rázendítettek. Itt tanyáznak százszámra a szomszédbeli orgonabokrokon, alig két-három lépésnyire a nyitott ablaktól, fülsértő ricsajukra ébredek nap mint nap, olykor boszszankodom is miattuk: miért nem hagynak nyugodni még egy kicsit. Ma azonban a koncert vége felé egy meglepően tehetséges hím veszi át a fő szólamot, majd a kórus elcsendesülte után egymaga szólózik tovább. Két-három hangközös egyszerű s kissé esetleges dallamot variálgat csaknem egy teljes percen át, a végén pedig hangját fokozatosan elvékonyítva és lehalkítva egy finom decrescendóval fejezi be.

Ha nem lettem volna annyira álmos, bizvást megtapsoltam volna e figyelemre méltó előadást. Verébtől ilyen színvonalú zenei teljesítményt eddig még soha nem hallottam. Ez a veréb legyőzte önmagát, túlszárnyalván tulajdon verébsége kétségtelen és már-már leküzdhetetlen hangképzési korlátain. Lám csak, mire képes a tehetség! Mintha valaki a belülről fakadó művészi becsvágy sarkallatára foghíjas facimbalmom vagy repedt tilinkón egy Bach-témát játszana végig. Hisz a hangszer csupán a szellem segédeszköze.

Persze az is lehetséges, hogy ez a jeles veréb, miután az én jókor való ébresztésemnek a kórus segítségével s közreműködésével eleget tett, a jól végzett munka tudatában ismét álomba énekelte magát.

*

Belelapozok az újságba. A *Félegyháza*, *Kécske* feliratú oldalon – egyebek közt – anyakönyvi hírek. Születések száma e kis térségben: 5. Házasságkötéseké: 1 (egy). Halálozásoké: 21.

S ez így megy hétről hétre. A hazai népesség nagy része húzódozik a gyermekvállalástól. (Kivéve a cigánység legszegényebb, legtanulatlanabb rétegét: náluk a gyermek jövedelemforrás, van is belőle bőven.)

Elgondolkodom. Ha egy nép ennyire nem kíván utódokat világra hozni, vajon megérdemli-e, hogy fennmaradjon?

A mindenkori kormánynak természetesen kutyakötelessége, hogy a családalapítási kedvet ne elvegye, hanem a maga eszközeivel ösztönözze. Régen rossz azonban, ha ez a kedv csupán külső ösztönzésre jön meg. Mind többeknél tapasztalható manapság, hogy a gyermeket nem ajándéknak, egy párkapcsolat jutalmának, hanem kényelmetlen nyúgnak, koloncnak, az anyagi gyarapodás és az önmegvalósítás legfőbb hátramoszdítójának tekintik. Gondolkodóba eshetünk aztán, hogy az ily felfogású s lelkületű szülőknek vajon érdemes-e magukat utódokban újrateremteni.

2002. tél eleje – 2003 tavasza